

Warszawa, 29.09.2021 r.

201/2021/MG/KS

**Szanowny Pan
nadinsp. Robert Szewc
Komendant Wojewódzki Policji w Białymstoku**

Szanowny Panie Komendancie,

Helsińska Fundacja Praw Człowieka (HFPC) z zaniepokojeniem przyjęła informację o zatrzymaniu pojazdu dziennikarzy Agnieszki Kaszuby oraz Michała Kościa między Supraślem a Krynkami ok. godziny 19:30 dnia 27 września podczas dokumentowania działań Straży Granicznej. HFPC jest zdania, że faktyczne uniemożliwianie pracy dziennikarzom dokumentującym sprawy o istotnym znaczeniu publicznym godzi w standardy wolności mediów i przekreśla możliwość pełnienia przez media funkcji tzw. „publicznego stróża”, kontrolującego działania służb państwa.

Jak wynika z doniesień prasowych¹, dziennikarze zostali zatrzymani na odcinku drogi między Supraślem a Krynkami, gdy podążali za konwojem Straży Granicznej eskortującym autobus, do którego wcześniej pod przymusem wsiadły osoby poszukujące w Polsce ochrony międzynarodowej. Agnieszka Kaszuba oraz Michał Kość wcześniej relacjonowali wydarzenia rozgrywające się pod placówką Straży Granicznej w Michałowie, gdzie ok. 20 osób chcących ubiegać się o ochronę międzynarodową wcześniej przetransportowano z okolic wsi Szymki. Poszukujący ochrony opierali się przed wejściem do budynku Straży Granicznej, obawiając się zaobserwowanej wcześniej praktyki pograniczników, polegającej na przymusowym doprowadzaniu migrantów do granicy. W końcu osoby te zostały zmuszone do wejścia do budynku, zaś potem do podstawionego autobusu, który odjechał w stronę granicy, konwojowany przez dwa samochody Straży Granicznej. Dziennikarze podążyli za konwojem w stronę Krynek, lecz za Supraślem, ok. 12 km od granicy (a więc poza strefą objętą stanem wyjątkowym), zostali zatrzymani przez patrol Policji, co zostało nagrane i opublikowane na stronie internetowej fakt.pl². Około pół kilometra wcześniej, zatrzymany został samochód,

¹ J. Klimowicz, *Uchodźcy na granicy. Skandują: "Europa, Polska!", błagając o niewyrzucanie ich na Białoruś [WIDEO]*, wyborcza.pl Białystok 2021, <https://bialystok.wyborcza.pl/bialystok/7,35241,27621550,uchodzczy-na-granicy-skanduja-europa-polska-blagajac-o.html> (dostęp: 29.09.2021 r.); *Dziennikarka "Faktu" jechała za autobusem pełnym imigrantów. Policja zatrzymała ją na trasie w stronę Krynek [WIDEO]*, Fakt 2021, <https://www.fakt.pl/wydarzenia/stan-wyjatkowy-dziennikarka-faktu-zatrzymana-relacjonowala-interwencje/g1jqv70> (dostęp: 29.09.2021 r.).

² *Dziennikarka..., op. cit.*

którym jechali aktywiści działający w ramach Grupy Granica. Jak wynika z nagrania, funkcjonariusz przeprowadzający kontrolę poinformował dziennikarzy, że przyczyną zatrzymania pojazdu była konieczność upewnienia się, że nie będą oni utrudniać czynności Straży Granicznej. Funkcjonariusz wylegitymował dziennikarzy oraz zadał im szereg pytań o charakter ich obecności w miejscu zatrzymania i cel podróży. Ostatecznie, Agnieszka Kaszuba została ukarana mandatem karnym za brak trójkąta ostrzegawczego w samochodzie. Cała interwencja miała trwać ok. godziny i gdy dziennikarzom pozwolono odjechać, było już za późno, żeby odnaleźć autobus z migrantami. Najprawdopodobniej wjechał on do strefy objętej stanem wyjątkowym.

Helsińska Fundacja Praw Człowieka pragnie zwrócić uwagę na swoistą sprzeczność w działaniach funkcjonariuszy Policji, którzy zatrzymali dziennikarzy. Z jednej strony, poinformowali oni Agnieszkę Kaszubę, że zatrzymanie nastąpiło w związku ze zgłoszeniem możliwości utrudniania czynności Straży Granicznej. Z drugiej strony, po trwającej aż godzinę interwencji, Agnieszka Kaszuba została ukarana wyłącznie mandatem karnym za brak trójkąta ostrzegawczego w wyposażeniu samochodu. To, wraz z ponadstandardową długością interwencji, faktem zatrzymania samochodu wiozącego aktywistów chwilę wcześniej, a także okolicznością, że wolność działania mediów w pasie granicznym została w pasie przygranicznym *de facto* zawieszona³, każe postawić pytanie o rzeczywisty cel interwencji Policji. Wiele okoliczności wskazuje, że u podstaw wprowadzenia stanu wyjątkowego w 183 miejscowościach przy granicy z Białorusią stała przede wszystkim wola polityczna pozbycia się z tego obszaru aktywistów i przedstawicieli mediów, którzy starali się nieść pomoc migrantom i dokumentować działania Straży Granicznej sprzeczne z polskimi zobowiązaniami międzynarodowymi, w szczególności z tzw. zasadą *non-refoulement*. Wydaje się prawdopodobne, że interwencja Policji względem Agnieszki Kaszuby i Michała Kościa miała realizować ten sam cel i przysłużyła się mu poprzez uniemożliwienie im udokumentowania działania Straży Granicznej w tym konkretnym przypadku, gdy istniały podstawy do przypuszczenia, że migranci w momencie zatrzymania dziennikarzy byli odwożeni w kierunku granicy celem zmuszenia ich do przejścia na stronę białoruską.

Helsińska Fundacja Praw Człowieka przypomina, że wolność prasy i innych środków społecznego przekazu jest zasadą ustroju Rzeczypospolitej Polskiej (art. 14 Konstytucji RP). W orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPC) regularnie pojawia się natomiast nawiązanie do prawa społeczeństwa do otrzymywania rzetelnych informacji o sprawach publicznych oraz do fundamentalnej roli prasy w tym zakresie⁴. Nie ulega zaś wątpliwości, że traktowanie migrantów w strefie przygranicznej budzi uzasadnione społeczne zainteresowanie, co też uzasadnia wzmoczoną kontrolę prasy nad działaniami służb publicznych w tym zakresie. ETPC bezpośrednio uznaje, że kwestia tego, czy państwo wypełnia swoje międzynarodowe zobowiązania wobec osób ubiegających się o azyl oraz czy ta szczególnie wrażliwa grupa ma możliwość pełnego korzystania z praw człowieka, jest sprawą „bezsprawnie

³ *Wolność mediów zawieszona w pasie przygranicznym. Opinia prawna HFPC*, Helsińska Fundacja Praw Człowieka 2021, <https://www.hfhr.pl/wolnosc-mediow-zawieszona-w-pasie-prygranicznym-opinia-prawna-hfpc/> (dostęp: 29.09.2021 r.).

⁴ Zob. m.in. wyrok ETPC z 23 października 2012 r. w sprawie *Jucha i Żak p. Polsce*, skarga nr 19127/06; wyrok ETPC z 20 maja 1999 r. w sprawie *Bladet Tromsø p. Norwegii*, skarga nr 21980/93.

godną uwagi i mającą duże znaczenie publiczne”⁵. Warto też podkreślić, że w ocenie ETPC możliwość uzyskiwania bezpośrednich informacji z pierwszej ręki na podstawie bezpośredniej obserwacji na miejscu zdarzenia stanowi istotny element pracy dziennikarskiej, a opinia publiczna nie powinna być pozbawiona szansy na otrzymywanie takich informacji⁶. ETPC wprost zauważa przy tym, że interes publiczny w relacjonowaniu wydarzeń z określonych miejsc jest szczególnie istotny, gdy w grę wchodzi postępowanie władz wobec grup szczególnie wrażliwych (ang. *vulnerable groups*), takich właśnie jak osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową. Zdaniem ETPC kontrolna funkcja mediów w takich kontekstach nabiera szczególnego znaczenia, ponieważ ich obecność stanowi gwarancję, że władze mogą zostać pociągnięte do odpowiedzialności za swoje postępowanie⁷.

Niezależnie od stanowiska HFPC w sprawie wpływu stanu wyjątkowego na wolność mediów⁸ należy przypomnieć, że zatrzymanie nastąpiło poza strefą objętą tym stanem, a więc nie ulega wątpliwości, że zatrzymani dziennikarze mieli pełne prawo dokumentowania czynności Straży Granicznej, także na gruncie rozporządzenia w sprawie ograniczeń praw i wolności w związku z wprowadzeniem stanu wyjątkowego⁹ – tym bardziej, że w tym przypadku czynności funkcjonariuszy były wątpliwe z punktu widzenia standardów ochrony osób poszukujących ochrony międzynarodowej. Pragniemy ponadto przypomnieć, że kontrolna funkcja mediów jest dobrem chronionym prawem karnym, m.in. przez art. 44 Prawa prasowego, który penalizuje utrudnianie i tłumienie krytyki prasowej.

W związku z powyższym, Helsińska Fundacja Praw Człowieka zwraca się z prośbą do Pana Komendanta o udzielenie informacji na temat rzeczywistych przyczyn zatrzymania pojazdu Agnieszki Kaszuby oraz Michała Kościa, a także dlaczego kontrola drogowa w tym wypadku trwała tak długo. Zwracamy się także z prośbą o wyjaśnienie związku między kontrolą wyposażenia samochodu kierowanego przez Agnieszkę Kaszubę a deklaracją funkcjonariusza dokonującego kontroli, że zatrzymanie nastąpiło w konsekwencji zawiadomienia, że dziennikarze mogą próbować utrudniać czynności Straży Granicznej. Jeśli zaś celem zatrzymania w istocie było uniemożliwienie dziennikarzom utrudniania czynności Straży Granicznej, uprzejmie prosimy o informację, na jakiej podstawie uznano, że czynnościom tym, dokonywanym w obstawie licznych funkcjonariuszy oraz, wedle wszelkiego prawdopodobieństwa, na zmilitaryzowanym obszarze objętym stanem wyjątkowym, mogła zagrażać dwójka nieuzbrojonych dziennikarzy.

Łup i weryfikacja

W imieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka,

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
WICEPREZES ZARZĄDU

Piotr Kłodoczny

⁵ Wyrok ETPC z 8 października 2019 r. w sprawie *Szurovecz p. Węgrom*, 15428/16, par. 61.

⁶ Wyrok ETPC z 9 lutego 2017 r. w sprawie *Selmani i inni p. Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii*, skarga nr 67259/14, par. 84.

⁷ Wyrok ETPC z 8 października 2019 r. w sprawie *Szurovecz p. Węgrom*, 15428/16, par. 61.

⁸ *Wolność mediów... op. cit.*

⁹ Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 2 września 2021 r. w sprawie ograniczeń wolności i praw w związku z wprowadzeniem stanu wyjątkowego.

WILSON, J. W. & J. W. WILSON
1977

1977